Pellervon taloustutkimus

Lausunto
7.2.2023

Pellervon taloustutkimus PTT:n lausunto eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI MÄÄRÄAIKAISISTA MAATALOUDEN JA VESIVILJELYN KUSTANNUSTUISTA, HE 327/2022 vp

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki määräaikaisista maatalouden ja vesiviljelyn kustannustuista. Lain perusteella maksettaisiin kustannustukia, joilla osittain kompensoitaisiin lannoitteiden ja sähkön hinnannoususta aiheutuvaa tuotantokustannusten nousua maataloudessa ja vesiviljelyssä. PTT keskittyy lausunnossaan maatalouden määräaikaisiin kustannustukiin.

PTT pitää esitettyjä maatalouden lannoite- ja sähkötukea perusteltuna maatilayritysten toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi, mikäli määräaikaiset tuet aidosti parantavat maatalouden taloudellista tilannetta. Esityksen perustelut ja tavoitteet vastaavat tunnistettuun huoleen maatilayritysten voimakkaasta kustannuskriisistä ja kannattavuuden heikkenemisestä edelleen johtuen Venäjän aloittamasta hyökkäyssodasta Ukrainaan. PTT korostaa kuitenkin, että maksuvalmiuden ja kannattavuuden ongelmat tulisi kuitenkin ensisijaisesti ratkaista toimivien markkinoiden avulla.

Maatalouden tuotantopanokset ovat nousseet rajusti vuodesta 2021 lähtien ja erityisesti lannoitteiden ja energian hintojen nousu räjähti Venäjän aloittaessa hyökkäyssodan helmikuussa 2022. Kustannusten nousussa näkyy sodan lisäksi koronapandemian vaikutukset tuotantoketjuissa sekä erityisesti maakaasun osalta Venäjän valmistautuminen sotaan syksyllä 2021. Vuonna 2023 tuotantopanosten hintojen ennakoidaan laskevan tänä vuonna nähdyistä ennätysnousuista, mutta kustannusten taso jää aikaisempia vuosia korkeammalle tasolle.

Tuotantokustannusten nousu pienensi merkittävästi maatalouden yrittäjätuloa jo vuonna 2021. Tilastokeskuksen[1] ennakkoarvion mukaan vuoden 2022 käyvin

[1] Tilastokeskus, maatalouden taloustilit (EAA)

hinnoin laskettu yrittäjätulo jää noin 100 miljoonaa vuosien 2010–2022 keskiarvon alapuolelle. Ilman maatalouden vuonna 2022 saamia kriisitukia yrittäjätulo olisi jäänyt koko 13 vuoden ajanjakson alhaisimmaksi.

Vaikka hallituksen esityksen perustelussa on mainittu, että lannoitetukeen ohjattavien määrärahojen täysimääräistä ohjautumista viljelijöiden hyödyksi on haastava varmentaa etukäteen, PTT korostaa edelleen, että on syytä pyrkiä käytettävissä olevin keinoin varmentamaan se, että lannoitteiden hintatuki ei siirry lannoitteiden hintoihin kevään 2023 aikana esitetyllä viitekaudella. Tuella ei saada tavoiteltua vaikutusta, mikäli tuki siirtyy viljelijän maksamiin lannoitehintoihin. Tällä hetkellä lannoitteiden ja niiden raaka-aineiden hinnat ovat laskusuunnassa (mm. maakaasu), eikä merkittäviä nousupaineita ole näkyvillä.

Esitetty määräaikainen sähkötuki kohdentuu hyvin korkeaa sähkön hintaa maksaneille tuottajille. Sähkön hinta jäänee kuitenkin alkuvuodesta 2023 ennakoitua matalammaksi, esimerkiksi Keski-Euroopan parantuneen maakaasutilanteen vuoksi. Tällöin tuen merkitys jää ennakoitua pienemmäksi. Sähkötuen tavoitteiden saavuttamisen kannalta on tärkeää varmistaa, että tukeen varattu määräraha kohdentuu huoltovarmuuden kannalta kriittisiin tuotannon aloihin. Esitetyt määräytymisperusteet kuitenkin kohdentavat sähkötuen maatalouden osalta erityisesti kasvihuonetuotantoon. Vaikka on tärkeää turvata kasvihuonetuotannon jatkuvuus, se ei ole Suomessa kriittisin tuotannonala huoltovarmuuden näkökulmasta.

PTT korostaa, että tukien maksatukset on syytä saada hoidettua sujuvasti ja nopeasti, jotta tuet ovat maatilayritysten käytössä mahdollisimman nopeasti. On myös tärkeää seurata esitettyjen tukien vaikuttavuutta.

Lisätietoja lausunnon valmistelijoilta:

Päivi Kujala, vanhempi maatalousekonomisti, paivi.kujala(at)ptt.fi, 040 194 5184

Pekka Kinnunen, maatalousekonomisti, pekka.kinnunen(at)ptt.fi, 040 1545 943

Sari Forsman-Hugg, tutkimusjohtaja, sari.forsman-hugg(at)ptt.fi, 0400 639 450